

**ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ****ԱՄԱՆՈՐ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴ**

Օրերը սրտնք մեր երէկը կազմեցին, բաւարար յոյս չեն ներշնչեր որ մեր վաղը զերծ կրնայ մնալ ծանր մտահոգութիւններէ և տխուր անակնկալներէ։ Ազգերու և ժողովուրդներու շահերն ու հետապնդումները ա՛յնքան ուժգնօրէն իրարու կը բաղխին, որ բարօրութիւնն ու անդորրութիւնը շատ հեռու կը թուին ըլլալ։ «Յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն» Աւետարանի պատգամը նորէն կը մնայ բարձրութեանց մէջ օրօրուող քողցր աւաշ, առանց կարենալ իշնելու երկրի վրայ և սրտերու խորը։

Հակառակ նոր Տարւոյ արեւածաղին և յոյսերու խորհրդանիշ խոստումներուն, մեր ճակատագիրը կ'ուզէ որ սփիւռքի մեր ժողովուրդը շարունակէ մնալ իր տագնապներու ծիրին մէջ։ Հատուածական անհանդուրժողութիւններ և պայքարներ, յարանուանական ճիգճ հաշիւներ, անհասկացողութիւններ նոյն զաղափարի, արեան և դաւանանքի մարդոց միջև, կը շարունակեն մթաղնել մեր կեանքը, որ այնքան պէտք ունի փոխադարձ հասկացողութեան և համերաշխ զգացումներու։

Իրարու դործ արգիլելու, զիրար չէզոքացնելու համար վատնուած մեր ուժերը եթէ կիրարկուէին դրական նպատակներու ի հաշիւ, մեր եկեղեցական ու ազգային կեանքը շատ բան պիտի շահէր։ Որքա՛ն փափաքելի պիտի ըլլար, մանաւանդ այս օրերուն, եթէ ունենայինք կարելի տրամադրութիւնը, մարդկօրէն և հայօրէն լուծելու մեր առջև դրուած մեր եկեղեցական ու ազգային կեանքէն ըխող հարցերը, որոնք հրամայականօրէն պէտք ունին լուրջ, սրացաւ և զիտակից գննութիւններու։ Պէտք է այլևս վերջ տալ մեր հաւաքական կուրովը քայքայող արարքներու և մեր խզմտանքը պղտորող առիթներու։

Յետոյ պէտք չէ մոռնալ որ որևէ համեմատութիւն անցեալին հետ, լաւ կամ զէշ, մեզի սխալ ճամբու միայն կրնայ առաջնորդել։ Մենք այսօր, երկրագունդի բոլոր ժողովուրդներու հետ միասին, կ'ապրինք հսկայական և արագ փոփոխութիւններու շրջանը, որուն նմանը չէ փորձարկուած մարդկային պատմութեան որևէ մէկ շրջանին։ Հակառակ մեր չափին ու զիրքին, մենք ևս պարտաւոր ենք ներդաշնակել մեր մտածումներն ու զործերը ժամանակին համեմատ ու պատրաստուիլ ապագային։ Անցեալը չի վերագոռնար, կայ միայն այսօրն ու վաղը։ Փորձաքարը որուն համաձայն պիտի ճշդենք մենք զմեզ, անցեալին հետ կապուած չէ, մեր պարտականութիւնները վաղուան կը նային և անոնք պէտք է զանն իրենց շուտափոյթ իրազօրծումը։ Գործը միշտ նախընտրելի է մտածումէն։ Շատ դիւրին է սրտազին զգացումներու և վսեմ մտածումներու մէջ օրօրուիլ, եթէ անոնք զործի պիտի չվերածուին անօգուտ են։ Անհատներու և հաւաքականութիւններու տպագոյն մտածումներով չի կառուցուիր այլ զործերով։

Միւս կողմէ սակայն մեր անցեալը, այդ մեռեալ քաղաքը, աղբիւրն է մեր մտայլացքներուն և զգացումներուն: Մենք շատ յաճախ անցեալին բնոր չէ որ կը կրենք, ինչպէս սովորութիւն է ըսել, այլ անցեալն է որ ներկային բնոր կը տանի: Երբ մեր բարոյական հակազդեցութիւնները կը բխին անցեալէն, նորը ոչինչ կը կառուցանէ մեր ներսը: Այս տեսակէտով անցեալը միշտ վտանգաւոր է, որովհետեւ մեր բարոյական գործունէութիւնը կը տկարացնէ: Մենք զոհերն ենք այդ անցեալին, մեր երէկուան, զայն լեցնող տխուր իրողութիւններուն:

Պիտի ուզէինք որ աշխարհի չորս ծագերուն նետուած մեր ժողովուրդի բեկորները, այս օրերուն մանաւանդ, կարենային լուալ իրենց միաբն ու հողին ժամանակի փոշիներէն և անցեալի ժանգէն, ունենային մեր մեծ պապերու նկարագրի ամենէն սրտապնդիչ դիմը, ուղիմտութիւնը, պարզել կտրենալու այնպիսի գործունէութիւն մը՝ որ նպատակ ունենար մեր համայնական շահը, վեր բոլոր խտրականութիւններէ, հատուածներէ և զանոնք սնուցանող տարանջատ զգացումներէ:

Չտարուինք պղտոր հաշիւներէն, Հայ Եկեղեցւոյ և անով Հայ Ողբի միասնութիւնը հերձող: Մեր նիւթական ու բարոյական գոյութիւնը ամէն օր հարկին տակն է լուրջ վտանգներու, և ատենը չէ բիւզանդական վէճերու և զիրար հերքող զգացումներու, յանուն մասնակի բաց ոչ ընդհանրական ձեռնարկներու, երբ ա՛յնքան պէտք ունինք ամփոփուելու, լրջանալու և իրարու զօրավիզ կանգնելու, ի զին ամէն բանի:

Եթէ Ամանորը նորոգուող ժամանակին ըմբռնումն է, Մնունդը նոյն այդ ժամանակին մէջ կը նորոգէ կեանքին ըմբռնումը, իբրեւ մարդկային ճակատագրին կրած մեծագոյն յեղաշրջումին յիշատակը: Մնունդը սրտաուռ զրուակ մը չէ միայն, այլ սկիզբը նոր կարգի մը մարդկային կեանքին մէջ: Մարդկային պատմութիւնը կը խառնուէր աստուածայինին և փոխադարձաբար, և մարդուն կեանքը շնորհիւ այդ յայտնութեան կը ստանար նոր նշանակութիւն, և կը լեցուէր բացը որ կար հոգիին և մարմնին, աշխարհի և երկնքին միջև:

Քրիստոնէութենէն առաջ մարդը մաս կը կազմէր բնութեան, և հազորդ ու գերի էր ստորին ուժերու: Քրիստոս եկաւ ազատագրելու մարդը այդ ուժերու գերութենէն և գետեղեց զայն հոգեկան կարգին մէջ, խառնելով այսկերպ մարդուն պատմութիւնը երկնքի տարեգրութեան, միացնելով Աստուծոյ և մարդուն ճակատագիրները: Մննդեան գերագոյն նշանակութիւնը կը կայանայ Աստուծոյ հայրութեան և մարդուն որդիութեան մէջ. այս մեծ իրողութեամբ պայմանաւորուած է քրիստոնէական բարոյականը: Մնունդը մարդուն և Աստուծոյ երջանիկ հանդիպման, այսինքն կորսուած սրգիին և Հօր վերադառնալին տանն է:

Անիկա օր մը ծնաւ պատմութեան մէջ, բայց կրնայ ամէն օր ծնիլ մեր սրտերուն մէջ, վասնզի պատմական այն մեծ օրէն ի վեր, մարդկային հոգին ընդունակ դարձաւ, ազդումով փրկութեան շնորհաց, ինչպէս կ'ըսէ առաքեալը, սանձահարելու իր մէջ մեղքին զօրութիւնը, և ուղղելու ինքզինքը դէպի ճշմարիտ աստուածգիտութիւն: Եւ այդ իսկ պատճառաւ Յիսուսի ծնունդը իսկապէս աստուածայայտնութիւն է, և «Խորհուրդ մեծ և սքանչելի»: